

Suvremeno školovanje podanika

Da bi se upravljalo milijunskim masama potrebno je ljude od malih nogu lišiti znatiželje, fleksibilnosti, pustolovnosti – pogledajte djecu kakva su prije no što krenu u školu – i istovremeno ih zatupljivati idiotskim programima ili ih zatrpavati beskonačnim količinama podataka; rezultat je isti: nesigurni, demoralizirani, izolirani pojedinci s malo vjere u osobnu inicijativu i kritičko promišljanje svijeta oko sebe općenito, i vladajućih struktura pojedinačno

„Pozivam vas da se pridružite pravoj zavjeri, nazovite je javnom zavjerom, sa stvarnim posljedicama za milijune stvarnih života.“

John Taylor Gatto

Neka upravljaju sami sobom

Katkad mi se u rukama nađe knjiga od čijeg mi se sadržaja uzburkaju emocije, izbiju mi suze na oči, tresu mi se ruke, i svako toliko bih se lupao po čelu. Dogodilo mi se to ubrzo nakon što sam počeo čitati knjigu američkog (umirovljenog) nastavnika Johna Taylora Gattoa, Oružja za masovno poučavanje – Putovanje nastavnika kroz mračni svijet obaveznog školovanja (Algoritam, 2010., prevela Asenka Kramer). Znao onaj osjećaj kad vam netko lijepo, crno na bijelom, podastre upravo vaša razmišljanja, uobičajeno raspršena i nefokusirana, vaše sporadične uvide i mračne slutnje, ali sada precizno uobličene i temeljito potkrijepljene mnoštvom važnih činjenica koje odjednom rastjeraju maglu iz vašeg uma, otkrivajući istinu koju ste nazirali, koju ste priželjkivali i istodobno je se plašili. Jer, da, sve ono čega sam bio nejasno svjestan, sve one priče o tome kako školovanje kakvo je djecu zapravo zatupljuje, čineći od njih potrošnu robu za funkcioniranje sustava, reproduksijski materijal za novu generaciju poslušnika, ropsku masu mediokriteta koji se neće znati pobuniti, sve one slutnje da institucionalizirano obrazovanje ne pridonosi istinskom obrazovanju ljudskog bića, osobe, nego da isto ustvari priječi, sve se to, u svjetlu činjenica koje nam nudi J. T. Gatto, pokazuje istinom.

Valja napomenuti da se Gatto bavi prvenstveno američkim školskim sustavom, ali, mutatis mutandis, ono o čemu piše primjenjivo je i na našu situaciju, posebice u svjetlu sve očitijeg prihvaćanja američkih obrazovnih „postignuća“. Knjigu započinje zapažanjem da je, nakon trideset godina predavanja u „nekima od najgorih škola na Manhattanu, i u nekima od najboljih“, postao stručnjak za – dosadu. Dosadno je bilo djeci („...rekli su da je rad glup, da nema smisla i da su sve to znali otprije“), a dosadno je bilo i njemu i njegovim kolegama. Ne znam je li mi bilo lakše ili teže kad sam pročitao da je „dosada... uobičajeno stanje školskih nastavnika“, i da „svatko tko provodi vrijeme u zbornici može posvjedočiti o niskoj razini energije, cmizdrenju,

malodušnosti“. Koga nastavnici krive za to što se tako osjećaju? Dakako – djecu, koja za dosadu okrivljuju njih – nastavnike. U svakom slučaju, prepoznavanje je bilo skoro pa stopostotno. Kako je nastao taj *circulus vitiosus*? Pa, postupno. I, pokazat će se, s predumišljajem. Autor se počeo pitati o uzrocima, o razlozima zašto se dosada i nezrelost u razredima/zbornicama (kažem, i u zbornicama, jer i nastavnike je iznjedrio jedan te isti sustav školovanja) podrazumijevaju. Počeo se pitati odakle ludilo u tom sistemu. Počeo se pitati zašto su obrazovne institucije zapravo „tvornice nezrelosti“, kad to ne bi trebale niti smjele biti. No, što je više razmišljao o „problemu“ školovanja, to se više udaljavao od biti. I onda mu je sinulo: „Što ako 'problem' nije u našim školama? Što ako su one takve kakve jesu... ne zato što čine nešto pogrešno, već zato što čine nešto ispravno?“ Drugim riječima, počeo se pitati nisu li škole kakve poznamo i zamišljene kako bi osigurale da nijedno dijete zapravo nikad uistinu ne odraste, tj. da nauči što manje.

Da bi odgovorio na ta pitanja, autor se vraća u povijest školstva u Sjedinjenim Državama. Sustav masovnog, obvezatnog školovanja osmišljan je tijekom 19. stoljeća, a u praksi se proširio između 1905. i 1915. godine. Razlozi koji su se navodili za taj „prevrat“ svode se na sljedeće: cilj je stvoriti dobre ljude, dobre građane i učiniti da svaki pojedinac dosegne osobni maksimum. Plemenito, nema što. Tko se s ovim ne bi složio? Ti se ciljevi spominju i danas, i svaki nastavnik-početnik zapravo nadobudno vjeruje u njih. No, „potpuno smo u krivu“, kaže Gatto. Jer, unatoč općeprihvaćenoj predodžbi o općem obvezatnom školovanju kao civilizacijskom doseg, iz činjenica koje nam pruža na uvid razvidno je da stvarni ciljevi nisu ovi gorespomenuti, nego nešto sasvim drugo. Za početak, navodi riječi H. L. Menckena, novinara, esejista i satiričara, koji je 1924. napisao „da cilj javnog obrazovanja nije '...ispuniti mlade... znanjem i probuditi njihovu inteligenciju... Ništa nije dalje od istine. Cilj je... jednostavno ograničiti što je moguće više pojedinaca na istu sigurnu razinu, da se množe i osposobljavaju standardno građanstvo, da suzbijaju odstupanja i originalnost. To je cilj u SAD-u... i to je cilj svugdje drugdje“.

Na ovom mjestu, s obzirom na ono što slijedi, i mi se možemo prepoznati jer su korijeni i američkog i našeg sustava obvezatnog školovanja isti: nasljeđe su pruskog modela školstva. Što se tiče Sjedinjenih Američkih Država, poznata je činjenica da je njihov službeni jezik zamalo postao njemački, toliko je, naime, snažan bio utjecaj njemačkih imigranata tijekom 18. stoljeća; Prusi su bili saveznici tijekom rata za nezavisnost; pruski model školstva smatrao se idealnim i tijekom 19. stoljeća zazivala se njegova implementacija, što se naposljetku i dogodilo. A što smo time dobili, možemo se zapitati zajedno s autorom. „Obrazovni sustav namjerno projektiran da bi proizvodio prosječne umove, onesposobio unutarjni život, uskratio učenicima znatnije sposobnosti vođenja i jamčio poslušne i necjelovite građane – sve da bi se narod učinilo 'upravljivim“.

No, to je tek početak. Stvarnu svrhu američkog školovanja (a možda i institucionalnog školovanja uopće) Gatto je saznao čitajući dvije knjige nama možda manje poznatih ljudi. Prvi je James Bryant Conant, između ostalog bivši dekan Harvardovog sveučilišta, koji je u svom eseju iz 1959., *Dijete, roditelj i država*, uzgred spomenuo „da su moderne škole koje pohađamo rezultat 'revolucije' smišljene između 1905. i 1930.“. Autor se zapitao o kakvoj 'revoluciji' je riječ pa je potražio knjigu *Principi srednjoškolskog obrazovanja* (1918.) koju Conant preporuča za one koji žele znati više, a čiji je pisac u toj 'revoluciji' i sam sudjelovao: Alexander Inglis. Evo što

je saznao: „Inglis... savršeno jasno izjavljuje da je namjera da obavezno školovanje na ovom kontinentu bude upravo ono što je bilo u Pruskoj 1820-ih: peta kolona rastućeg demokratskog pokreta koji je prijetio dati seljacima i proletarijatu glas za pregovaračkim stolom. Moderno, industrijalizirano obavezno školovanje trebalo je biti neka vrsta kirurške intervencije u perspektivu jedinstva ovih podređenih klasa. Podijelite djecu po predmetima, po dobnim razredima, stalnim rangiranjem prema rezultatima testova i pomoću drugih suptilnih metoda pa neće biti vjerojatno da će se masa neznanica podijeljena u djetinjstvu ikada reintegrirati u opasnu cjelinu“.

Inglis nadalje navodi šest temeljnih funkcija modernog školovanja koje treba provesti u praksi (sjetite se proklamiranih plemenitih ciljeva ponuđenih javnosti). Funkcija podešavanja ili prilagodbe odnosi se na podređivanje autoritetu i isključivanje kritičke prosudbe. Funkcija integracije koja ide za tim da djeca postanu što sličnija, a samim time i predvidljivija, što je idealno za kasnije lakše manipuliranje. Funkcija usmjeravanja pojašnjava ulogu škole u određivanju pripadajućeg mjesta za svakog budućeg člana društva. Kad su jednom usmjereni, učenike treba osposobljavati samo u onoj nužnoj mjeri za obavljanje njihove uloge u društvenom stroju – nipošto više od toga (tzv. razlikovna funkcija). Selektivna funkcija je posebice degutantna: škole bi, naime, trebale filtrirati nepoćudne (buntovnike, slobodoumne, „drugačije“, „problematične“...) pomoću represivnih mjera, marginalizirajući ih ne bi li se posve maknuli iz „reproduktivnog bazena“ (kako bi vladajućima ostao samo kvalitetan materijal za dalju reprodukciju, ono „standardno građanstvo“ koje će suzbijati „odstupanja i originalnost“). Posljednja, ali ne i najmanje važna funkcija je ona propedeutička: „Društveni sustav na koji ova pravila upozoravaju zahtijevat će elitnu skupinu čuvara. U tu će se svrhu mali dio djece potihom podučiti kako upravljati ovim neprekidnim projektom, kako paziti i kontrolirati populaciju koja je namjerno zatupljena i obesnažena da bi vlast mogla neometano ići dalje i da korporacijama nikad ne bi nedostajalo poslušne radne snage“. Zvuči poznato? Zvuči vraški poznato.

„To je, nažalost, svrha obveznog besplatnog školovanja“, zaključuje Gatto. Ovako razrađen, pruski sustav pokazao se idealnim ne samo u svrhu stvaranja zaglupljenog biračkog tijela, ne samo poslušne radne snage, nego i – osvrnimo se oko sebe – „krda bezumnih potrošača“. A kome je to u ono doba došlo kao keč na desetku? Dakako, vizionarima poput Andrewa Carnegiea i J. D. Rockefellera, koju su znali što treba podržati nesebičnim ulaganjima i izljevima oduševljenja, a sve u svrhu enterostrukog profita.

Da bi se upravljalo milijunskim masama – da posudim Orwellov izraz – „prola“, potrebno je, kroz ovako osmišljen sustav, ljude od malih nogu lišiti znatiželje, fleksibilnosti, pustolovnosti – pogledajte djecu kakva su prije no što krenu u školu – i istovremeno ih zatupljivati idiotskim programima ili ih zatrpavati beskonačnim količinama podataka; rezultat je isti: nesigurni, demoralizirani, izolirani pojedinci s malo vjere u osobnu inicijativu i kritičko promišljanje svijeta oko sebe općenito, i vladajućih struktura pojedinačno. U doba kad se proizvode goleme količine proizvoda, nužne su goleme mase potrošača. Sjeća li se itko da je glupo kupovati ono što mu ne treba? Je li itko toga danas svjestan? Ako je sustav podešen tako da mlade ljude ne potiče da misle, onda će, uza sve navedeno, postati i žrtvom marketinških i PR vračeva, a marketing se, u tom smislu, također počeo razvijati u SAD-u, početkom 1920-ih. U to doba je svoj ured u New Yorku otvorio Edward Bernays, nećak Sigmunda Freuda, koji je genijalno primjenjivao ujakove spoznaje u reklamnim kampanjama i osmišljavanju „američkog načina života“. Stvari su

se, vidimo, razvijale paralelno: golem broj potencijalnih potrošača najprije je trebalo primjereno odškolorati, da bi proizveli golem broj proizvoda, da bi zatim te proizvode kupovali, i sve to da bi ostali pasivni i donosili profit. Što se promijenilo od tada? Ništa, osim što smo se i mi našli u vrzinom kolu.

Što su škole danas? „Laboratoriji za pokuse na mladim umovima, centri za uvježbavanje navika i stavova koje korporativno društvo traži. Obvezno obrazovanje služi djeci tek usputno; njegova je stvarna svrha pretvoriti ih u sluge“, definira Gatto.

Što nam je činiti, ukoliko imamo vlastitu djecu ili smo kao nastavnici voljni djelovati subverzivno unutar sustava? Ako „škola uči djecu da budu zaposlenici i potrošači, vlastitu djecu poučite da budu vođe i avanturisti. Škola uči djecu da refleksno slušaju; vlastitu djecu podučite da razmišljaju kritički i neovisno... pomozite da razviju unutarnji život da im nikad ne bude dosadno“.

Na koncu uvodnog dijela knjige, Gatto piše: „Nakon... trideset godina na ratištima državnih škola, zaključio sam da genijalnosti ima na bacanje. Gušimo genijalnost jer još nismo osmislili kako upravljati populacijom obrazovanih muškaraca i žena. Ja mislim da je rješenje jednostavno i briljantno. Neka upravljaju sami sobom.“

Neka upravljaju sami sobom.

Svaki prosvjetni radnik koji još uvijek imalo drži do sebe, svaki roditelj, djed, baka, ujak i ujna, svi kojima je stalo do stvarne dobrobiti djece i mladih ljudi, neće propustiti pročitati ovu knjigu koja pruža daleko više no što je ovdje obuhvaćeno. Pridružimo se zavjeri.

Članak napisao: Stanislav Blagec, [e-novine](#)

Ovdje može biti Vaša reklama